

Ольга ЧАПЛЯ,
orcid.org/0000-0001-6213-3392
доцент кафедри французької та іспанської філології
Львівського національного університету імені Івана Франка,
(Львів, Україна) olha.chaplya@lnu.edu.ua

РЕФЕРЕНЦІЯ ВИДАВНИЧОГО ЗНАКА ФРАНЦУЗЬКОГО ВИДАВНИЦТВА «ЛЯРУС» (“LAROUSSE”) НА ТЕРЕНАХ ГАЛИЧИНИ XIX – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ

Предметом дослідження з семіотичного боку є аналіз видавничого знака «Лярус» («Larousse»), що опирається на референтний характер логотипу в діахронічному аспекті. Незважаючи на численні модифікації упродовж XIX – першої половини XX століття, видавничий знак «Лярус» легко ідентифікувався адресатами і був інформативним. Доведено, що видавничий знак «Лярус» є однією з форм, що має свій особистий зміст і, разом з тим, відображає концепцію видання. Обґрунтовано безпосередній вплив знака на адресата, тобто адресну референцію в діахронічному аспекті. Обґрунтовано, що саме процес активізації інтересу читача є тим чинником, який завдячував видавничому знакові «Ляруса», що своєю чергою є вагомим фактором впливу та заохочення читача до вивчення французької мови. Обґрунтовано референтність видавничого знака та гасла на ньому; його конотативність на семантичному рівні. Тематичні пояснення про предмет вивчення співвідносяться з об'єктами, референтами екстралінгвістичної дійсності зрозумілим для адресата способом. Модифікації знака у діахронічному аспекті дозволяють наочно продемонструвати шлях, яким пройшов структурний елемент знакової системи, та які додаткові модифіковані елементи чи споріднені символи набуто з тим, щоб надати більшої виразності, привернути нехайну увагу.

Актуальність дослідження є вагомою, бо базується на французьких виданнях, які зберігаються у фонді відділу Європейської книги XIX–XX ст. Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (далі – ЛННБ України ім. В. Стефаника)¹. Наведено зображення видавничих знаків «Лярус» та частково їхню модифікацію у XIX – першій половині XX ст.; обґрунтовано актуальність у період особливого вивчення та колекціонування французької літератури на теренах Галичини у XIX – першій половині XX ст. у приватних колекціях та інституційних бібліотеках, що є свідченням спільної української та французької культур.

Ключові слова: семіотичний аспект, діахронічний аспект, видавничий знак, адресна референція, адресат, гасло, ідентифікація, модифікація.

¹ Відділ європейської книги XIX–XX ст. ЛННБ України ім. В. Стефаника був створений у 2020 р., у рік Європи в Україні. Ретроспективна частина фонду Відділу (вул. Личаківська, 131), яка є важливим сегментом національної історико-культурної спадщини, сьогодні налічує бл. 105 тис. примірників іншомовних видань XIX–першої половини XX ст., що зберігалися донедавна в колишньому костелі єзуїтів (нині – Гарнізонний храм свв. Апп. Петра і Павла). Універсальний фонд Відділу, 30 % якого – це франкомовна література, репрезентує європейську книжкову культуру та тогочасний видавничий процес і досі залишається вагомим джерелом для вивчення суспільної, релігійної, наукової думки.

Детальніше див. сайт Бібліотеки: Відділ європейської книги XIX–XX ст. // URL: <http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/pro-biblioteku/struktura-biblioteki/viddil-yevropejskoyi-knygy-hih-hh-st/>.

Кривенко М. Книжкова Європеана з фонду відділу європейської книги XIX–XX ст. ЛННБ України ім. В. Стефаника (виставка) // URL: <http://surl.li/izfzrj> (20.06.2023).

Берега О. Г. Мельник-Хоха Г. Корпус франкомовних видань XIX – першої половини XX ст. у відділі обмінно-резервних фондів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. – 2018. – Вип. 10. – С. 254-261 // http://nbuv.gov.ua/UJRN/lmnbyivs_14.10.2018.

Olga CHAPLYA,

orcid.org/0000-0001-6213-3392

Associate Professor at the Department of French and Spanish Philology
Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv, Ukraine) olha.chaplya@lnu.edu.ua

PUBLISHING MARK REFERENCE OF THE FRENCH PUBLISHING HOUSE “LAROUSSE” ON THE TERRITORY OF HALICHYNA IN XIX – THE FIRST HALF OF THE XX CENTURY

The subject of the research from the semiotic point of view is the analysis of the publishing mark “LAROUSSE”, based on the referential nature of the logo in the diachronic aspect. Despite numerous modifications during the 19th and the first half of the 20th century, the publishing mark “LAROUSSE” was easily identified by the addressees and was informative. It has been proven that the publishing mark of “LAROUSSE” is one of the forms that has its own personal meaning and, at the same time, reflects the concept of the publication. The direct influence of the sign on the addressee, on the address reference in the diachronic aspect, is substantiated. It is substantiated that the process of activating the reader’s interest is the factor that owes to the publishing house “LAROUSSE”, which in turn is a significant factor influencing and encouraging the reader to learn the French language. The referentiality of the publishing mark and the slogan on it is substantiated; its connotation is at the semantic level. Thematic explanations about the subject of study are correlated with objects, referents of extralinguistic reality in a way that is understandable for the addressee. Modifications of the sign in the diachronic aspect allow you to visually demonstrate the path that the structural element of the sign system took, and what additional modified elements or related symbols were acquired in order to give greater expressiveness and attract immediate attention.

The relevance of the research is significant, because it is based on French editions, which are kept in the fund of the department of European books of the 19th and 20th centuries. Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk (hereinafter – LNSL of Ukraine named after V. Stefanyk). An image of the publishing marks of “LAROUSSE” and partially their modification in the 19th and the first half of the 20th centuries is presented; the relevance in the period of special study and collecting of French literature in the territory of Galicia in the 19th – the first half of the 20th centuries is substantiated. in private collections and institutional libraries, which is evidence of common Ukrainian and French cultures.

Key words: *semiotic aspect, diachronic aspect, publishing mark, address reference, addressee, slogan, identification, modification.*

Постановка проблеми. Стаття написана на базі французьких видань з фонду відділу Європейської книги XIX-XX ст. ЛННБ України ім. В. Стефаника. У статті обґрунтовано референтність видавничого знака у історичному розвитку та гасла на ньому. Конотативність гасла «Je sème à tout vent», що перекладається українською «Сію при будь-якому вітрові», є мотивованою на лексико-семантичному рівні і графічно. Наведено зображення видавничих знаків «Лярусу», їхню модифікацію в діахронічному аспекті, та обґрунтовано актуальність у період особливого вивчення та колекціонування французької літератури на теренах Галичини у XIX – першій половині XX ст.

Характерно, що основні інформативні елементи чітко структуровані й сформульовані на титульних сторінках словників, посібників, методичної та художньої літератури видавництва «Лярус», як і адресат, якому рекомендуються для вивчення чи опрацювання пропоновані видання. Досліджено провенієнційність (Кривенко, 2011: 422-426) друків, бо серед поціновувачів та колекціонерів французької книги зазначеного періоду є прізвища українських меценатів та провідних діячів, зокрема митрополита Галицького Андрея Шептицького; архієпископа львівської Вірменської

католицької церкви Йосипа Теофіла Теодоровича; знаного композитора, музичного критика і педагога Василя Барвінського; літературного критика, публіциста, філософа і політичного діяча Дмитра Донцова. Звернено увагу на еволюцію видавничого знака в діахронічному аспекті. Характерно, що одне з видань «Лярусу» датоване 1928 роком належало Інституту французької філології імені Яна Казимира, про що свідчить печатка на титульній сторінці. Актуальність дослідження є вагомою, бо проаналізовано ті примірники, у яких відображено модифікацію видавничого знака «Лярусу» в діахронічному аспекті, та доведено неабиякий інтерес знаних політичних, культурних, релігійних діячів того часу, що є непересічним явищем французької та української культур. Поряд з цим мотивовано референтний характер знака, що забезпечував його ідентифікацію. З’ясовано його безпосередній вплив на адресата, формування інтересу до дидактичної та художньої літератури.

Установлено, що знакова форма трансформувалася в залежності від тематики видання, що робило його впізнаваним та бажаним у колекціях книголюбів, а французька мова вважалася в широких колах такою, що дозволяла в подальшому читання в оригіналі відомих французьких письменників та

поетів, науковців у галузі медицини, фізики, математики, лексикології, граматики, методики викладання тощо. Власне, видавничий знак який, окрім захисної та естетичної функції, виконував ще й функцію освітнього характеру.

Аналіз досліджень. Проведене дослідження опирається на праці у цій царині науковців ЛННБ України ім. В. Стефаника Ірини Качур, Маргарити Кривенко, Оксани Берези, Галини Мельник-Хоха. А також на етимологічне дослідження гасел Антуана Пуле-Маласіса (Poulet-Malassis). В основу дослідження покладено теорію швейцарського лінгвіста Фердинанда де Соссюра (Ferdinande de Saussure), а саме його постулати про принципи побудови будь-яких знакових систем та їхнє функціонування. А також знаних вітчизняних та зарубіжних мовознавців Рея А., Г.Е. Бреккле, Карпенка Ю.О., Оліховської Ю.Д. Доведено значущість видавничого знака як однієї з форм семіотики, яка через символічне зображення і допис, розкриває через неприховану конотацію задум авторів, що саме ця книга, саме це видання є вартим уваги, бо асоціюється з джерелом знань у адресата. Інформація на титульній сторінці чітко окреслює для кого призначена дидактична чи художня література, а отже визначає адресний референтний характер. Модифікації знака у діяхронічному аспекті дозволяють наочно продемонструвати шлях, яким пройшов структурний елемент знакової системи, та які додаткові модифіковані елементи чи споріднені символи набуто з тим, щоб надати більшої виразності, привернути негайну увагу.

Мета статті. Цією роботою прагнемо показати, що видавництво «Лярус» уже у ХІХ – першій половині ХХ ст. (характерно, що це видавництво функціонує і сьогодні) було відомим і мало великий попит на теренах Галичини зазначеного періоду. Теоретично-методологічні засади, які притаманні в наш час розвитку гуманітарних наук в Україні загалом, спричинені істотними ідейними і соціально-політичними трансформаціями під гаслом національного відродження України, її історії і культурної спадщини (Качур, 2009: 3). Словники, методичні видання з граматики, лексикології, орфографії (дидактична література), художня література – і це далеко не повний перелік праць французьких авторів відомого паризького видавництва «Лярус», які використовувалися у навчальних закладах, були у щоденному користуванні, у приватних колекціях та інституційних бібліотеках, бібліотечних зібраннях. Аналіз видавничого знака опирається на діяхронічний метод, що дозволяє показати становлення та семіотичну модифіка-

цію знака, його **адресну референцію** (Карпенко, 2009: 7-9). Діяхронічний метод пов'язаний з синхронічним методом, бо є невід'ємним атрибутом маркування «Лярусу» у впізнаваному вигляді у ХІХ-першій половині ХХ ст.

Базовий метод, на який опирається при вивченні мовного знака швейцарський дослідник Фердинанд де Соссюр, що уявляв мову як систему знаків, що прямо співвідноситься з теорією референції (Ray, 1983: 19-36). Будь-який знак згідно з твердженням Герберта Е. Бреккле передбачає «умовне позначення» (Herbert E. Brekle, 1972: 35-39). Саме знакова форма і є такою, що ідентифікується адресатом, вирізняється та чітко реферується пропонований предмет вивчення. Фердинанд де Соссюр стверджував, що діяхронічним є все те, що стосується еволюції, тобто враховується два аспекти – проспективну, яка базується на порівнянні, і на ретроспективну, яка спрямована до витоків (Оліховська, 2016: 58-60).

Виклад основного матеріалу. Пропоноване дослідження, окрім вивчення французьких друків на Галичині, торкається зокрема перших видань видавництва «Лярус» на книжковому ринку у ХІХ – першій половині ХХ століття, а також на мовному аспекті дослідження гасел, та частково окреслено їхню етимологію. Знаки-символи – це знаки з семіотичного боку, що фізично не зв'язані з об'єктами, які вони позначають, їхні значення встановлюються переважно за умовною згодою (Ray, 1983: 19-36). У зв'язку з цим вони набувають статусу умовного позначення і всезагального правила. **Видавничий знак** – це друкарська марка видавця, що вказує на походження та належність видання; один з елементів художнього оформлення книги, книжкової графіки; має охоронне значення (Енциклопедія сучасної України).

Новизна дослідження полягає в тому, що доведено референтний характер видавничого знака «Лярусу», який, окрім художньої цінності, мав добре продуманий інтенційний зміст, спрямований на чітко означеного адресата, є інформативним, та є частиною візитної картки видавництва.

Зі середини ХVІІІ ст., дещо із запізненням порівняно з іншими європейськими країнами, у Галичині спостерігається зростання французьких впливів у різних сферах життя суспільства та зацікавлення французькою культурою і книгою зокрема (Качур, 2009: 3).

У своїй праці Пуле-Маласіс (Poulet-Malassis) «Les ex-libris français depuis leur origine jusqu'à nos jours» (Пуле-Маласіс, 1875) досліджує етимологію гасел. Так гасло: «Ex labore quies» («Відпочиваю від роботи»), що знаходиться в бібліо-

теці Карла Ульбозиуса, Едуеніса (Ex bibliotheca Caroli Albosii E, Eduensis), датується 1574 роком (Пуле-Малассіс, 1875). У більшості випадків вони цитувались латинською і мали різножанровий характер. Власники книжок висловлювали у такий спосіб особливу прихильність до книг: «In secundis voluptas, in adversis per fugium» («меттево розрадить і в біді стане прихистком») (Пуле-Малассіс, 1875).

Відоме гасло «Je sème à tout vent» завдячує своїй появі архітектору і декоратору Емілю Рейберу (Émile Reiber). Саме він є натхненником ідеї «насіння як зародку знань», який заклав ідею процесу «сіяння насіння» («l'idée de semence de germe»); ідею того, що навчання приносить плоди ще в 1876 році (Рис. 1.1).

Рис. 1.1.

А образ відомої сіячки (родички відомого видавця Клода Оже), зобразив Ежен Грассе (Eugène Grasset), швейцарський художник, гравер та ілюстратор. Першочергово молода жінка мала тримати в руках троянду, а не кульбабу. Саме Клод Оже (Claude Augé) був директором «Ілюстрованого Лярусса» («Le Petit Larousse illustré») (Рис 1.2; 1.3).

Рис. 1.2.

Рис. 1.3.

Але ідея полягала в тому, що видавництво мало за мету розповсюджувати «звичайну і невибагливу науку» («une science familière et sans prétention»). Характерно, що видавничий знак у своєму первісному вигляді проіснував з 1890 р. до 1952 р. У книжковому фонді бібліотеки кафедри французької та іспанської філології зберігається «Лярус», який датується 1928 роком (Рис. 1.4; 1.5).

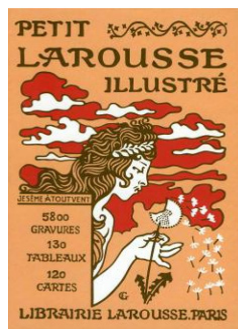

Рис. 1.4.

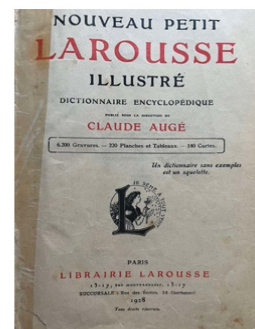

Рис. 1.5.

Від 1852 року видавничий знак «Ляруссу» зазнав чисельних модифікацій. На титульній сторінці одного з видань зображено кульбабу, яка розповсюджує «насіння знань» («les akènes du savoir»). Отже, смисл знака – це сукупність суттєвих рис, властивостей, характеристик предмета, який позначається цим знаком. Та не тільки видавничий знак зазнав модифікацій в діахронічному аспекті, а й гасло «j'enseigne à tout vent» (Рис. 1.6).

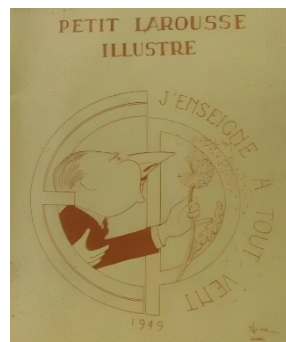

Рис. 1.6.

Видавництво в період XIX–XX століття було особливо популярним у приватних бібліотеках держаних та релігійних діячів, мистецтвознавців, композиторів. Так у приватній колекції архієпископа львівської Вірменської католицької церкви Йосипа Теофіла Теодоровича був підручник «Lexicologie des écoles cours complet de langues française», про що свідчить особистий підпис на титульній сторінці (Рис. 2.1; 2.2; 2.3) (20, 1877: 1-2).

Рис. 2.1.

Рис. 2.2.

Рис. 2.3.

На титульній сторінці посібника зазначено, що адресатами друку є студенти третього курсу і цей посібник є для вивчення французької мови і стилістики.

Так «Grammaire. Cours moyen» («Грамагика») адресована учням («Livre de l'Élève»), про що зазначено на титульній сторінці підручника (Рис. 3.1; 3.2; 3.3) (24, 187?: 1).

Рис. 3.1.

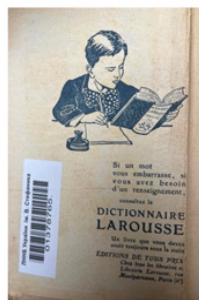

Рис. 3.2.

Рис. 3.3.

Референт означений, зображений, окрім того, на малюнку ми бачимо зображенням учня, що читає. На титульній сторінці зазначено: «Si un mot vous embrasse, si vous avez besoin de renseignements consultez «Dictionnaire Larousse» («Якщо слово Вас захоплює, якщо ви маєте потребу в інформації, зверніться до «Словника Лярус»). А епіграф окреслює квінтесенцію продукту: «Un livre que vous devez avoir toujours sous la main» («Книга, яку ви маєте мати завжди під рукою»). Структура епіграфу є елементом комунікації, окрім того є лаконічною, цільовою і означеною логічним змістом. Наступне видання «La lexicologie des écoles: cours complet de langue française et de style», адресоване для учнів початкового рівня «Petite grammaire du premier âge: Livre de l'Élève» (Рис. 4.1; 4.2) (20, 1894: 1-2).

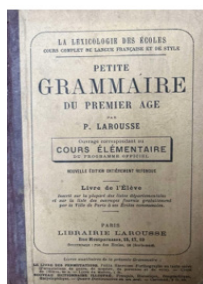

Рис. 4.1.

Рис. 4.2.

Стаття написана на базі електронного каталогу французьких видань фонду відділу Європейської книги XIX–XX ст. ЛННБ України ім. В. Стефаніка то побачимо, що цей підручник з приватної колекції знаного українського композитора, піаніста, музичного критика, педагога, диригента, визначного представника української музичної культури XX століття Василя Барвінського.

Не оминув своєю увагою друкованої продукції ще один відомий політичний діяч Дмитро Донцов, про що свідчить особистий підпис публіциста на палітурці підручника «Grammaire complète: syntaxique et littéraire» (17, 1880: 1-2). Книги видавництва були дорогими на той час, і тому їх маркували (Рис. 5.1; 5.2; 5.3).

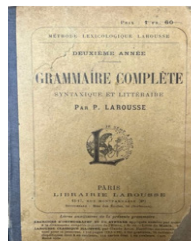

Рис. 5.1.

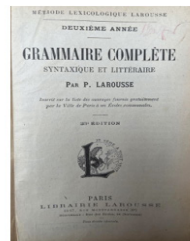

Рис. 5.2.

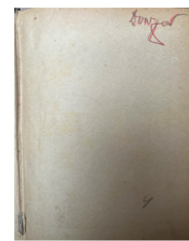

Рис. 5.3.

Особливо цінними є, на нашу думку, друки з Книгозбірні «Студіону» у Львові – однієї з українських наукових спеціалізованих бібліотек Галичини першої половини XX-го століття, заснованої Митрополитом Андреем Шептицьким при монастирі Студійного уставу з метою збирання і зберігання наукових джерел для дослідження і поширення знань (Рис. 6.1; 6.2).

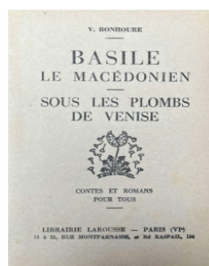

Рис. 6.1.

Рис. 6.2.

Характерно, що логотип на титульній сторінці художньої книги V. Bonhoure (В. Бонхура) «Basile le Macédonien» у вигляді кульбаби, що проростає з землі, а під нею написано відоме гасло «Je sème à tout vent» (13, 1925: 1-2).

Вартими уваги є видання художньо оформлені. Так у фонді відділу європейської книги XIX – другої половини XX ст. ЛННБ України ім. В. Стефаніка є особливо цінний підручник, читанка французькою мовою: Grammaire enfantine: règles générales, remarques principales, exemples, questionnaires, lectures, copies, exercices, dictées, fables, historiettes, poésies, analyse du mot, proposition simple, élocution, rédaction d'après image: livre du maître / par Claude Augé; illustré de 100 gravures; conforme aux nouveaux programmes officiels (12, 1900: 1-2).

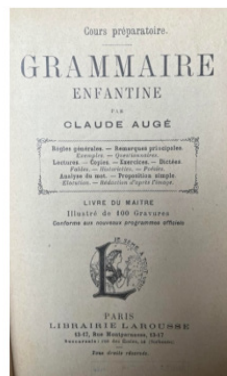
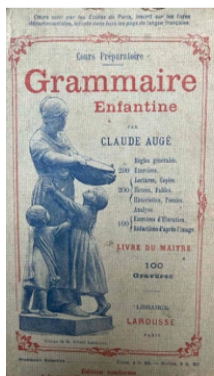

Рис. 7.1. Рис. 7.2.

Бачимо, що адресатом є школярі початкового рівня, яким запропоновані основні правила читання, аналіз слів, висловів у реченнях; тематичні приклади, вправи, диктанти, невеличкі розповіді, казки, та поезії, є цінною вказівкою для початківців (Рис. 7.1; 7.2). Отже, для ознайомлення пропонуємо електронні посилання на друки видавництва «Лярус» у [списку використаної літератури](#).

Висновки. Французька книга на Галичині у ХІХ – першій половині ХХ століття була дорогим і особливо бажаним надбанням для книголюбів, а популярність видавництва «Лярус» і його видань не пройшла повз вибагливого читача. Як уже зазначалося в основі дослідження є французькі

видання з фонду відділу європейської книги ХІХ–ХХ ЛННБ України ім. В. Стефаніка, 13 з яких опрацьовано (див. електронні джерела) (11; 12; 13; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 24). У приватних колекціях і інституційних бібліотеках Львова вони користувалися особливим попитом в Україні й у навчальних закладах. Ці видання є часткою історії книжкової культури України і репрезентантами Франції в україномовному світі.

Доведено, що видавничий знак «Лярус» має адресну референцію, бо акцентує освітню спрямованість видавництва, відображає його концепцію, має цільовий характер, і є інформативною. Семіотичний аспект як спосіб передачі інформації референтам має у нашому дослідженні прагматико-комунікативний характер. Тож, крім практичного значення і мистецької цінності, логотип видавництва становив неабияку історико-культурну та наукову вартість. А модифікації видавничого знака «Лярус», яких воно зазнало в діахронічному аспекті не змінило його смислу. Издавничий знак «Лярус» з семіотичного боку сприймається, як і гасло на ньому, як одне ціле і має цільовий характер. Издавництво «Лярус» функціонує і сьогодні і має за мету розповсюджувати “звичайну і невибагливу науку” (“une science familière et sans prétention”).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Береза О., Мельник-Хоха Г. Корпус франкомовних видань ХІХ – першій половині ХХ ст. у відділі обмінно-резервних фондів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка. Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка. Львів. 2018. Вип. 10. С. 254-261.
2. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. Київ: Академія, 2009. 334 с.
3. Качур І. Французька книга в Галичині у другій половині ХVІІІ ст.: Історіографічний аспект. Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка. 2009. С 3-34.
4. Качур І. Французька перекладна книга у Львові в другій половині ХVІІІ ст. Kultura książki ziem wschodniego i południowego pogranicza Polski (ХVІ–ХХ wiek): paralele i różnice / red. nauk. J. Gwioździk, E. Rózycki. Katowice: wyd-wo un-tu Śląskiego, 2004. С. 195-208.
5. Кривенко М. Власницькі знаки як джерело вивчення історичних колекцій. Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка. 2011. Вип. 3. С. 422-441.
6. Оліховська Ю.Д. Синхронія/діахронія Ф. де Соссюра: Наступність і новаторство. Філологічні науки. Науковий вісник ДДПУ ім. І. Франка. Філологічні науки. 2016. Т.1. Вип. 5. С. 58-60.
7. Herdert E. Breklet. Sémantique. Paris.: Armand Colin. 1973. 110 p.
8. Ray A. Théorie du signe et du sens. Paris.: Klincksiek. 1983. Т. 1. 538 p.
9. Pouillet-Malassis, Auguste. Les ex-libris français depuis leur origine jusqu'à nos jours. Nouvelle édition, revue, très augmentée. Paris: P. Rouquette. 1875. VIII-79 p.+ [1] p.-24 f. de pl. sous chemise.

ІЛЮСТРАТИВНІ ДЖЕРЕЛА

10. Notions preliminaires les signes et le signe linguistique. URL: <https://quizlet.com/85903159/notions-preliminaires-les-signes-et-le-signe-linguistique-flash-cards/>
11. Augé, C. Grammaire enfantine.cours préparatoire : livre du maitre. 1900. Illus-tré de 100 gravures; conforme aux nouveaux programmes officiels. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000554305&local_base=LSL01.
12. Bonhoure, V. Basile le Macédonien ; Sous les plombs de Venise. 1931. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000534110&local_base=LSL01.
13. Hoesick, F. Wędrowiec : wrażenia z podróży. 1925. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000628471&local_base=LSL01.

14. Juran-ville, C. Le deuxième livre des petites filles : cours élémentaire : programme officiel. 1890. 320 gravures. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000550552&local_base=LSL01.

15. Larousse, P. Exercices d'orthographe et de syntaxe : appliqués, numéros par numéros, à la Grammaire complète et la Grammaire supérieure : livre de l'élève. 1904. URL : http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000535667&local_base=LSL01.

16. Larousse, P. Grammaire complète : syntaxique et littéraire. 1880. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000558349&local_base=LSL01.

17. Larousse, P. Grammaire lexicologique: Livre de l'Élève. 1880. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000659685&local_base=LSL01.

18. Larousse, P. Grammaire supérieure : formant le résumé et le complément de toutes les études grammaticales. 1880. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000540453&local_base=LSL01.

19. Larousse, P. La lexicologie des écoles : cours complet de langue française et de style, rédigé sur un plan entièrement neuf : cours lexicologique de style : partie de l'élève. 1877. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000559223&local_base=LSL01.

20. Larousse, P. Petite grammaire du premier âge : Livre de l'Élève : inscrit sur la liste des ouvrages fournis gratuitement par la Ville de Paris à ses Écoles communales. 1894. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000558335&local_base=LSL01.

21. Larousse, P. Petite grammaire lexicologique du premier age livre du Maître. 1877. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000635506&local_base=LSL01.

22. Martinon, Ph. Comment on prononce le français : traité complet de prononciation pratique avec les noms propres et les mots étrangers. 1913. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000539878&local_base=LSL01

23. Larousse, P. Grammaire. Cours moyen. Livre de l'Élève : 1877. URL.

24. Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://search.app/1sQfWjpPaEBhMTHHA>

REFERENCES

1. Bereza O., G. Melnyk-Hokha H. (2018) Korpus frankomovnykh vydan XI – pershoi polovyny XX st. u viddili obminno-rezervnykh fondiv Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka. [Corpus of French-language publications of the 19th and first half of the 20th centuries. in the department of exchange and reserve funds of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk] Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka. – Records of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk, 254-261. [in Ukrainian].

2. Karpenko Yu.O. (2009) Vstup do movoznavstva. [Introduction to Linguistics]. Kyiv: Academy. 334 p. [in Ukrainian].

3. Kachur. I. (2009) Frantsuzka knyha v Halychyni u druhii polovyni XVIII st.: Istoriohrafichnyi aspekt. [The French book in Galicia in the second half of the 18th century: Historiographic aspect] Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka. Notes of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk, 3-34. [in Ukrainian].

4. Kachur. I. (2004) Frantsuzka perekladna knyha u Lvovi v druhii polovyni XVIII st. [A French translated book in Lviv in the second half of the 18th century]. Kultura książki ziem wschodniego i płodnyego pogranicza Polski (XVI–XX centuries): parallels and differences / editor. Science J. Gwioździk, E. Rózycki. Katowice: wyd-wo un-tu Śląskiego, 195-208. [in Ukrainian].

5. Kryvenko M. (2011) Vlasnytski znaky yak dzherelo vyvchennia istorychnykh kolektsii. [Ownership signs as a source for the study of historical collections]. Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka. – Records of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk, 422-441. [in Ukrainian].

6. Olikhovska Yu.D. (2016) Synkhroniia/diakhroniia F.de Sossura: Nastupnist i novatorstvo. [Synchrony/diachrony by F. de Saussure: Continuity and innovation]. Filolohichni nauky. Naukovyi visnyk DDPU im. I. Franka. – Philological Sciences. Scientific Bulletin of the DDPU named after I. Franko. 58-60. [in Ukrainian].

7. Herdert E. Breklet. (1973) Sémantique. [Semantics]. Paris.: Armand Colin. 110 p. [in French].

8. Ray A. (1983) Théorie du signe et du sens. [Theoretical concepts of sign and meaning]. Paris.: Klincksiek. 538 p. [in French].

9. Pouillet-Malassis, Auguste. (1875) Les ex-libris français depuis leur origine jusqu'à nos jours. [French bookplates from the beginning of their existence to the present day]. Nouvelle édition, revue, très augmentée. – New limited edition. Paris: P. Rouquette, p.-24 f. de pl. sous chemise. [in French].

ILLUSTRATIVE SOURCES

10. Notions preliminaires les signes et le signe linguistique. [Basic concepts of a sign and a linguistic sign]. URL: <https://quizlet.com/85903159/notions-preliminaires-les-signes-et-le-signe-linguistique-flash-cards/> [in French].

11. Augé, C. (1900) Grammaire enfantine.cours préparatoire : livre du maitre. 1900. Illus-tré de 100 gravures; conforme aux nouveaux programmes officiels. [Children's grammar. Course of preparation. Illustrated with 100 engravings; conforms to the new official programmes]. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000554305&local_base=LSL01. [in French].

12. Bonhoure, V. (1931) Basile le Macédonien; Sous les plombs de Venise. [Basil the Macedonian; Under the lead of Venice]. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000534110&local_base=LSL01. [in French].

13. Hoesick, F. (1925) Wędrowiec : wrażenia z podróży. [The wanderer: impressions of a journey]. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000628471&local_base=LSL01. [in French].

14. Juran-ville, C. (1890) *Le deuxième livre des petites filles : cours élémentaire : programme officiel*. 320 gravures. [The second book of little girls: elementary course: official programme. 320 engravings]. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000550552&local_base=LSL01. [in French].
15. Larousse, P. (1904) *Exercices d'orthographe et de syntaxe : appliqués, numéros par numéros, à la Grammaire complète et la Grammaire supérieure : livre de l'élève*. [Spelling and syntax exercises: applied, number by number, to the Complete Grammar and Superior Grammar: student's book]. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000535667&local_base=LSL01. [in French].
16. Larousse, P. (1880) *Grammaire complète: syntaxique et littéraire*. [Complete grammar: syntactic and literary]. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000558349&local_base=LSL01. [in French].
17. Larousse, P. (1880) *Grammaire lexicologique: Livre de l'Élève*. [Lexicological grammar: Student's Book]. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000659685&local_base=LSL01. [in French].
18. Larousse, P. (1880) *Grammaire supérieure : formant le résumé et le complément de toutes les études grammaticales*. [Advanced grammar: summarising and complementing all grammatical studies]. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000540453&local_base=LSL01. [in French].
19. Larousse, P. (1877) *La lexicologie des écoles: cours complet de langue française et de style, rédigé sur un plan entièrement neuf : cours lexicologique de style : partie de l'élève*. [The lexicology of schools: a complete course in French language and style, written on a completely new plan: lexicological course in style: student's part]. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000559223&local_base=LSL01. [in French].
20. Larousse, P. (1894) *Petite grammaire du premier âge : Livre de l'Élève : inscrit sur la liste des ouvrages fournis gratuitement par la Ville de Paris à ses Écoles communales*. [A short lexicological grammar for the early years: Pupil's book: Included on the list of books provided free of charge by the City of Paris to its municipal schools]. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000558335&local_base=LSL01. [in French].
21. Larousse, P. (18??.) *Petite grammaire lexicologique du premier age livre du Maître*. [Little lexicological grammar for the early years: a teacher's guide]. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000635506&local_base=LSL01. [in French].
22. Martinon, Ph. (1913) *Comment on prononce le français : traité complet de prononciation pratique avec les noms propres et les mots étrangers*. [How to pronounce French: a complete treatise on practical pronunciation, including proper nouns and foreign words]. URL: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=direct&doc_number=000539878&local_base=LSL01 [in French].
23. Larousse, P. (18??.) *Grammaire. Cours moyen. Livre de l'Élève*. [Grammar. Middle Course. Student's Book]. [in French].
24. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy. [Encyclopedia of Modern Ukraine] URL: <https://search.app/1sQfWjpPaEBhMTHHA>. [in Ukrainian].